

ВІДЗИВ

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Ребрової Олени Євгенівни на дисертаційне дослідження **Хе Сюефей** на тему «*Методика удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії в умовах вищої педагогічної освіти*», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Актуальність обраної теми

Аналізуючи пропоновану до розгляду дисертацію, звертаємо увагу на кілько факторів, що переконливо свідчать про актуальність обраної Хе Сюефей теми:

По-перше, соціокультурний фактор, що показує зацікавлене ставлення до хореографії у суспільстві взагалі, та молодіжному середовищі, зокрема. Сьогодні відкриваються клуби, де із задоволенням танцюють літні люди. Танець є засобом, що створює атмосферу спілкування та можливості творчої самореалізації водночас.

По-друге, полікультурний фактор, що зумовлює формування духовного, толерантного ставлення до інокультури саме через існування народно-сценічного танцю.

По-третє, фактор мистецької інтеграції, що сьогодні розглядається як провідний принцип компетентнісної парадигми, як до фахового становлення майбутніх учителів, так і для школярів, що навчаються хореографії.

По-четверте, фактор актуалізації здоров'язбереження. Хореографія спрямована покращити здоров'я дітей, оскільки сприяє їх фізичному розвитку на основі повільних рухів із великою амплітудою, що супроводжується естетичною насолодою та позитивними емоціями.

І останнє, що торкається безпосередньо теми дисертації, а саме музичної підготовки майбутніх учителів хореографії: музика є основою хореографії, оскільки допомагає створити художній образ, який і несе в собі і естетичне задоволення, і можливість самореалізації, і збагачення полікультурного досвіду. Дисертантко вірно вказує на існуючи суперечності стосовно музичної підготовки хореографів. Якщо музика відноситься до часових видів мистецтва, то хореографія до часово-просторових. Художньо-естетична організація часу – це спільне, що динамізує розвиток художнього образу.

На важливість формування спільнотного з музичною творчістю, метроритмічного чуття вказують вчені у контексті виконання та постановки сучасного танцю, що обумовлено ритмопластичною природою сучасної музики (Д.Бернадська, С.Бистріцька, С.Дункевіч). Інтерес представляють також роботи, що вивчають взаємозумовленість розвитку метроритмічного почуття педагога-

хореографа та рівню його володіння прийомами вербального впливу в процесі навчання танцю (Філатов С.В.).

Вказуючи на зв'язок між хореографічним та музичним видами мистецтва, вчені (Ю.Абдоков, Д.Бернадська, О.Васил'єва, Б.Забута, Т.Колчева, О.Перліна, Ю.Святілик та ін.). підkreślують пріоритетність розвитку музичних компетенцій хореографа. Зокрема в працях означених авторів доводиться ефективність розробки методик розвитку музичних компетенцій майбутніх хореографів (педагогів, виконавців і постановників), заснованих на розумінні конкретичних взаємозв'язків хореографії та музики.

Загальним для цих досліджень є твердження щодо необхідності переосмислення функціональної ролі музики, її сприйнятті не як музичного супроводу, а як змістотворного початку хореографічного мистецтва.

Практика також свідчить про недостатню музичну підготовку хореографів. Це твердження ґрунтуються на аналізі результатів Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності Хореографія, яка проводиться вже три роки на базі кафедри музичного мистецтва і хореографії Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського. Нерідко студенти проявляють некваліфіковане ставлення до музики, що позначається на драматургії розкриття образу та переконливості його хореографічно-виконавського втілення.

З огляду на усі зазначені позиції можна стверджувати, що дисертація **Хе Сюефей** є актуальною. При чому як для мистецької педагогіки України, так і Китаю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження **Хе Сюефей** підтверджується глибиною методологічної, історичної, полікультурної, теоретичної бази дослідження, на основі якої обґрунтовані власні теоретичні здобутки дисертантки та розроблена авторська методика. Звертаємо увагу на компаративістський ґрунт дослідження, на цікаві порівняння, що стосуються хореографії Китаю та України та методичних аспектів навчання хореографії і музичної підготовки хореографів.

На підтвердження результатів та висновків слугує багатогранність аналізу теорії і практики в їх гармонійному поєднанні; комплекс застосованих теоретичних, емпіричних та математико-статистичних методів.

Кваліфіковано та відповідно паспорту спеціальності сформульовано науковий апарат, визначено мету та окреслено п'ять завдань, які дослідниця ставить на розв'язання.

Безперечною є наукова новизна дослідження, оскільки такий феномен як музична підготовка хореографів насправді існує та прописаний в освітніх

сучасних програмах, натомість у науковому дискурсі чітко не визначений, зокрема це стосується структури музичної підготовки. Відповідає характеру наукової новизни й розроблені дисеранткою педагогічні умови та інші складники моделі удосконалення музичної підготовки майбутніх учителів хореографії.

Ми принципово вказуємо на структуру музичної підготовки, яка теоретично змодельована дослідницею та пройшла експериментальну перевірку в межах дисертаційного дослідження, оскільки нерідко в ЗВО щодо підготовки хореографів та вчителів хореографії або умовно відносяться до музичної підготовки, або вирішують проблеми навантаження викладачів музичних дисциплін, що також не надає системного характеру музичній підготовці хореографів. Важливі і теоретичні знання, і практика музикування. Сам феномен музичності передбачає практику, оскільки не можна навчитися відчувати музику, що дуже важливо для хореографів якіось віртуальним шляхом. Лише через досвід власного музикування, охоплення музичної фактури можна удосконалити музичні здібності хореографа, що є для нього вкрай необхідними.

Безперечною є практична значущість, зокрема перспективність застосування результатів дослідження як в підготовці хореографів двох напрямів: 014 – Середня освіта (Хореографія) та 024 – Культура і мистецтва (Хореографія).

Розв'язання поставлених дослідницею завдань здійснено послідовно та логічно. Так, виявляється доцільним під час розв'язання першого завдання – проаналізувати стан дослідження проблеми в психолого-педагогічній літературі та мистецтвознавстві, звернення до історичних витоків зв'язку музики та хореографії, аналізу їх спільніх засобів художньої мови, зокрема в проекції полікультури. Дослідниця вказує на спільні та відмінні риси класичної хореографії в Україні, що ґрунтуються на засадах російського балету як світового явища, класичної хореографії в її потрактуванні у Китаї, зокрема на присутність мистецтва танцю в пекінській опері, його зв'язках з бойовими мистецтвами тощо. Навіть проаналізовані окремі типові для хореографії композиційні елементи. Так, наприклад, для класичної хореографії Китаю типовим є рух за спіраллю та колом, оскільки в китайській культурі коло символізує гармонію, а в Європейських танцях, таких як балет і сучасний танець, більше представлено пересування по лінійним і подовженим формам; наведено також й інші цікаві приклади.

Представлено також і аналіз літератури з питань взаємозв'язку музики та хореографії. Так, дослідниця посилається на теорію Ф. Лопухова, що сформулював чотири принципи взаємозв'язку музики і танцю: «танець під музику», «танець навколо музики», «танець на музику» і «танець в музику», що має своє пряме відзеркалення в драматургії постановки хореографічних композицій.

Заслуговує на увагу та схвальну оцінку влучне застосування методу теоретичного моделювання, завдяки якому дослідниця представляє свої

теоретичні узагальнення, зокрема стосовно зв'язку засобів виразності в музиці і хореографії (таблиця 1.1), інтерпретації понять «пауза», «модуляція», «лейтмотив», «рефрен», «поліфонія», «форма», «динаміка», «драматургія», «композицію» в хореографії та музиці (таблиця 1.2.) та ін.

Поставлене на розв'язання друге завдання здійснювалося шляхом порівняння окремих аспектів музичної підготовки хореографів в ЗВО Китаю та України. Розглянуто потенціал окремих дисциплін, схарактеризовано музичні компетентності, які формуються під час їх опанування. Обґрунтовано, що майже усі дисципліни музичної підготовки сприяють накопиченню знань про музику, її жанри, особливості побудови драматургії розгортання відповідно до музичної форми, фактури, артикуляції тощо.

Цікаво представлено аналіз музичної артикуляції у співвідношенні з хореографічним виконавством, проте деякі умовиводи не дуже вдалі: так говорячи про зв'язок мелодійної лінії та стрибків, дисерантка наводить приклад *Adagio* з балету «Лускунчик», але співпадіння стрибків і мелодійної лінії у даному випадку зв'язано з експресією музики, оскільки розвиток мелодії приводить до кульмінації, де стрибки і є її хореографічним втіленням. Отже, у якості поради та побажання: варто ознайомитися з працями Б.Яворського, в яких зіставлено саме артикуляцію та відчуття картини світу та образів.

Заслуговує на схвальну оцінку висвітлення взаємозв'язку засобів виразності мов музики і хореографії, їх співпадіння або контрастне застосування для підсилення розкриття образу. Усе, що розглянуто дослідницею, підводить до висновку про важливість формування різноманітних музичних компетенцій хореографів, а отже удосконалення їхньої музичної підготовки.

Вирішення третього завдання дисерантка здійснює під час моделювання методики удосконалення музичної підготовки. До структури віднесено мотиваційно-когнітивний, емоційно-ціннісний і творчо-виконавський компоненти. Отже, окрім дисциплін не включені до структуру, а визначено наскрізні аспекти, які можуть охоплювати усі музичні дисципліни, уможливлює цілісність та системність такої підготовки. Вже під час проведення експериментального дослідження визначаються критерії та показники стану зазначених компонентів.

Четверте завдання дозволило визначити, обґрунтувати наукові підходи, педагогічні принципи та педагогічні умови. У якості методологічного забезпечення методики автор обирає компетентнісний, індивідуально-діяльнісний, культурологічний та жанровий підходи. Їх упровадження, на наш погляд, найбільше сприяє формуванню теоретичних і практичних знань та умінь у галузі музичного мистецтва для максимально повної реалізації інтересів майбутніх вчителів хореографії, їх потреб, запитів та можливостей у сфері професійного становлення.

Підходи представлениі повно, принципи відносяться як до суто педагогічних (системності та послідовності; поєднання традицій і новаторства; індивідуалізація та диференціація), так і методичних (емоційного способу

музичного пізнання; розвитку свідомого ритмічного чуття та грамотності; спрямованості на удосконалення музичної підготовленості). Також дослідниця визначає функції зазначених підходів та принципів: організаційна, пізнавальна, комунікативна, творча, аксіологічна.

Надаючи оцінку процедурі розв'язання п'ятого завдання, зазначимо, що дисертантка розробила, обґрутувала та експериментально перевірила модель удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії за усіма вимогами щодо експериментального дослідження. В змісті другого розділу вона її обґруntовує, а в змісті третього презентує хід і процедуру експериментальної роботи.

Розроблена модель представлена в авторефераті, отже не будемо її докладно розкривати. В ній присутні усі необхідні ресурси методичного характеру, визначено мету, методологічну основу та кінцевий результат. До методичних складників входять педагогічні умови, методи та етапи їх запровадження. Результатам відповідають визначені рівні. Компоненти також представлені на моделі, показано, що саме на них впливає увесь методичний ресурс моделі. Мабуть можна було б додати критерії оцінювання до результативного боку моделі, але це лише порада.

Модель дисертантка презентує як систему, дещо нетрадиційно вказує на «вхід» та «вихід». Так, параметрами «входу» моделі є визначена мета, сформульовані принципи, окреслені наукові підходи та навчально-методичний супровід процесу удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії. На «виході» – результат освітнього процесу – підтверджена ефективність музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Характеризуючи пропоновані методи, зазначимо, що вони представлені як авторськими, так і запозиченими, але наповненими авторським смислом під час практичної експериментальної роботи. Звертаємо увагу на сучасні інтерактивні методи, які не часто, або взагалі не застосовуються в хореографії: кейс-метод, мозковий штурм та ін. Більш традиційними, але інноваційними в хореографії вважаються проектні методи та міждисциплінарні зв'язки, що супроводжуються спеціальними методами зіставлення, аналогії, асоціації, творчих завдань тощо. Дисертантка дещо розширила межі хореографічної інноватики, застосувавши методи інтерактивного характеру.

Пропоновані для констатувального експерименту критерії повністю відповідають компонентній структурі зазначеного, показники конкретизують їх змістове наповнення. Констатувальний експеримент здійснювався згідно логіки дослідницьких завдань та поступово показував стан кожного з компонентів музичної підготовки хореографів. Багато розробленого дослідницького інструментарію представлено у додатках. У тексті подається основні отримані результати. Імпонує також представлений музичний репертуар, на якому здійснювалося дослідження. Отримані результати констатувального експерименту показав перевагу низького рівня.

Формувальний експеримент здійснювався за етапами: спонукально-інформаційному, рефлексивно-скерованому, підсумково-результативному. Для

отримання статистично значущих результатів педагогічного експерименту був встановлений необхідний мінімальний поріг обсягу вибірки (27 студентів входили до експериментальної групи та 25 – до контрольної групи). Експеримент перевіряв ефективність практичної реалізації методики уdosконалення музичної підготовки, що здійснювалась з урахуванням наступних педагогічних умов: забезпечення майбутніми вчителями художньо-образного сприймання музичних творів; розвиток мотивації до оволодіння музичними знаннями та уміннями; опора на життєвий, художній і музичний досвід студентів; забезпечення інтеграції музичних знань у процесі вивчення фахових дисциплін.

Слід підкреслити, що компетентна стратегія чітко простежувалася на формувальному етапі експерименту. Так на заняттях з музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії було запропоновано різновекторні вправи і завдання, спрямовані на аналіз музичних творів, формування творчих здібностей, навичок художньо-педагогічної комунікації, розвитку музично-виконавських вмінь та жанрових компетенцій.

У тексті дисертації наведено достатня кількість конкретних прикладів, музичних творів для аналізу або творчого втілення. Отже, отримані позитивні результати виявляються закономірними. Характерно, що дисертантка робить контрольні зрізи після кожного етапу і подає результати за кожним з критеріїв. Це показує позитивну динаміку кожного компоненту з етапу до етапу.

Цікавими виявилися колективні форми роботи, зокрема хореографів та вокалістів. У тексті дисертації показано перебіг результатів у ЕГ та КГ, що переконує в ефективності запропонованої методики уdosконалення музичної підготовки майбутніх учителів хореографії.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертації викладено в 19 одноосібних публікаціях, 9 з яких – у фахових виданнях, 1 – у науковому зарубіжному виданні. Апробацію результатів здійснено на 5 Міжнародних та 1 Всеукраїнський конференціях.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Дисертація та автореферат написані грамотно й оформлені згідно з вимогами пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.). Стиль викладу в них матеріалів досліджень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації. В авторефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрутовані в рукописі дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючу дисертаційне дослідження **Хе Сюефей**, вкажемо на окремі зауваження та побажання рекомендаційного характеру.

1. Дослідниця вдало застосовує низку теоретичних методів, зокрема теоретичне моделювання, кілька видів аналізу, порівняння, теоретичні узагальнення, натомість у вступі (рубрика «Методи дослідження») вказує лише аналіз. Отже, методи представлені неповно.

2. Наступне зауваження має стильовий дискусійний характер. Йдеться про смисл вживання поняття «музична підготовка». У науковій літературі підготовка розглядається як процес, її результатом є підготовленість. У такому разі, можемо констатувати стильову невідповідність третього завдання: можна обґрунтувати структуру музичної підготовки майбутніх учителів хореографії, але визначити критерії та рівні її сформованості неможна. Можна констатувати стан музично-педагогічної підготовки, або рівень сформованості підготовленості. До речі, у тексті дисертації дослідниця застосовує і підготовку, і підготовленість, і стан підготовки. Щодо рівнів, вона застосовує підготовленість, а у висновках знов підготовка. Варто узгодити вживання цих понять.

3. До стильових огріхів також віднесемо формулювання педагогічних умов: активізація майбутніми вчителями хореографії художньо-образного сприйняття музичних творів; або у когось, або це вже самоактивізація. Друга умова: стимуляція мотивації до оволодіння музичними знаннями та уміннями— уточнити у кого. Четверта умова в тексті позначена як забезпечення інтеграції музичних знань, в автореферата та моделі : інтеграція музичних знань у процесі вивчення фахових дисциплін.

4. Компонентну структуру музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії дослідниця розкриває у 2 розділі, у тексті якого обґруntовує методику. Вважаємо це не зовсім доцільно, оскільки це є виключно теоретично-дослідницьким процесом і має бути представлено у 1 розділі.

5. Щодо методики та її перевірки: не зрозуміло є відповідність педагогічних умов етапам, оскільки етапів 3, компонентів 3, а педагогічних умов – 4.

6. Дуже ґрунтовно розкриваючи усі засоби музичної виразності, дослідниця, нажаль, лише згадує про метро-ритм, указує про метро-ритмічні зіставлення музики та хореографічного виконання епізодично. Варто було докладно звернути увагу на цьому спільному засобі мови мистецтв.

Загальний висновок

Таким чином, узагальнимо, що дисертація **Хе Сюефей** на тему «Методика удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії в умовах вищої педагогічної освіти», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання, є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну та практичне

значення. Дисертація, подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567, а її автор, **Хе Сюефей**, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри музичного мистецтва
і хореографії, доктор педагогічних наук,
професор ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук,
професор

О. Є. Реброва

Т. І. Койчева

